



EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

J.V.Snellmanin rahapoliittisten näkemysten kehitys

Esitelmä Rahamuseossa 24.10.2006

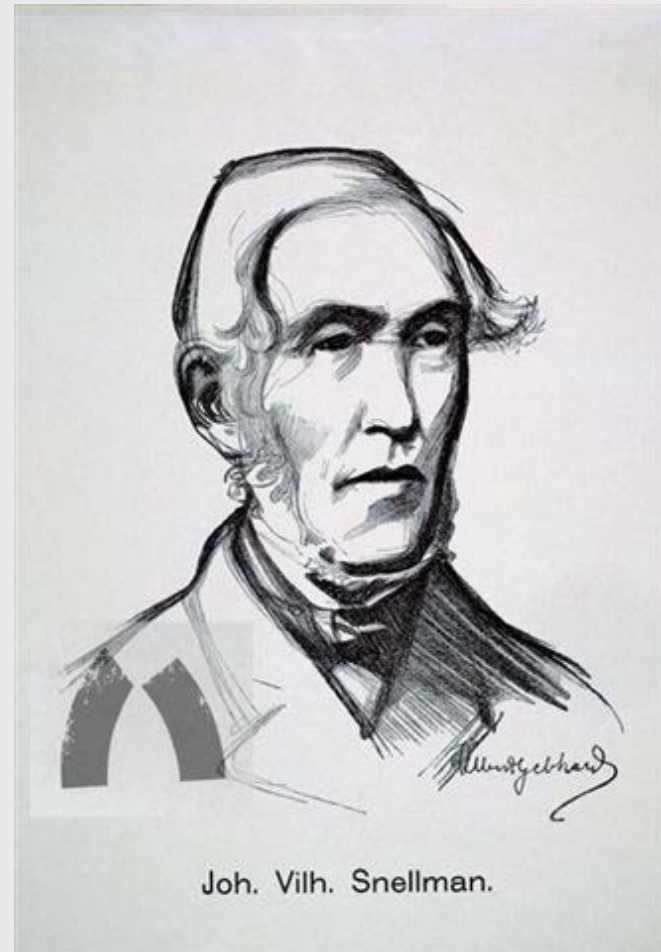
Juha Tarkka



EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Snellmanin ura

- syntyy 1806
- fil. maisteri 1832, tohtori 1835
- Ruotsissa ja Saksassa 1839-1842
- yläalkeiskoulun rehtori 1843-1849
- journalisti, konttoristi
- professori 1856-1863
- senaattori,
valtiovarainoimituskunnan
päällikkö 1863-1868
- Hypoteekkiyhdistyksen
puheenjohtaja 1869-1881
- kuolee 1881





EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Suomen rahapolitiikka 1840-luvulta 1870-luvulle

- Suomessa rahana Suomen Pankin ruplamääräiset setelit
- Ruplat hopealla lunastettavia vuodesta 1840
- Krimin sota ja vuoden 1857 finanssikriisi romahduttavat ruplan arvon
- valuuttakurssi heilahtelee, metalliraha häviää kierrosta
- Suomessa herää vaatimuksia hopeakannalle palaamiseksi
- Oma rahayksikkö, markka 1860; ruplan neljäsosa
- Venäjän hopeakantasuunnitelma epäonnistuu 1863
- Hopearaha, käytännössä markka, ainoaksi lailliseksi maksuvälineeksi 1865
- Hopean arvo alkaa heikentyä vuodesta 1873
- Suomi kultakantaan 1878, markka = Ranskan frangi

Rahapolitiikan keskeiset kysymykset 1800-luvulla

- Rahan arvo: kvantiteettiteoria vai maksutaseteoria?
- Setelien luonne: oikeata rahaa vai metallirahan sijakkeita?
- Setelipankin toiminta: currency-koulukunta ja banking-koulukunta
- Metallikanta vai paperiraha?
- Vakauttaminen: vanhaan kurssiin vai realisaation kautta?
- Vapaa pankkitoiminta vai valtion setelimonopoli?
- Hopea- vai kultakanta?



EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

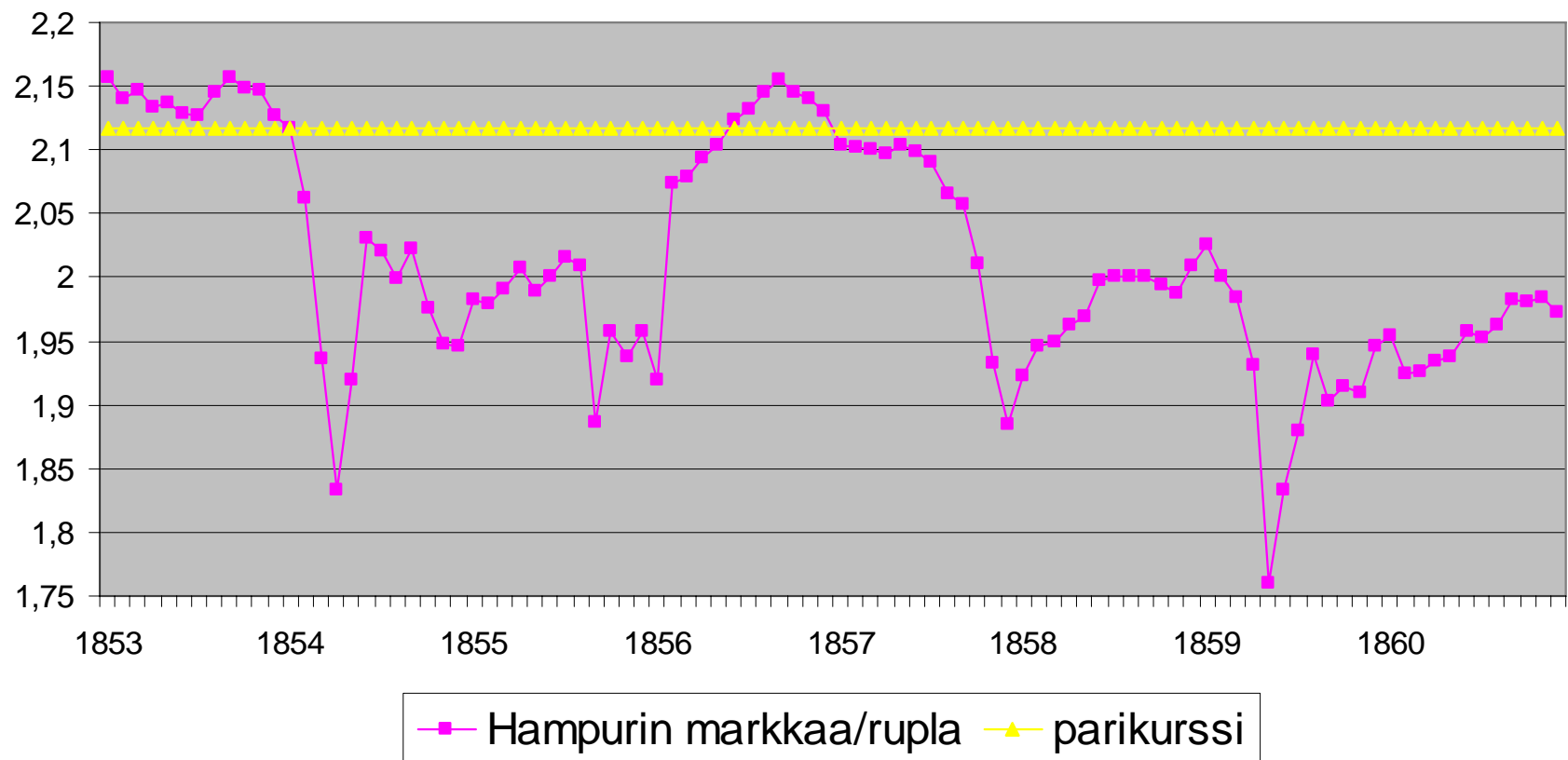
Nuoren Snellmanin rahapoliittinen ajattelu

- Valtio-opissa 1842 torjuu merkantilistien ajatuksen, että raha olisi kansallisvarallisuuden mitta
- Litteraturbladissa 1855 esittää liberalistisia mielipiteitä vapaasta pankkitoiminnasta, lehti joutui tästä vaikeuksiin
- Litteraturbladissa 1858 esittää Suomen rahakriisin johtuvan liikkakulutuksesta ja pitää rahan puutetta terveellisenä: rahan niukkuus tulee pysäyttämään sen ulosvirtauksen; pankin ei pitäisi lisätä tuontia omalla luotonannollaan
- Litteraturbladissa 1859
 - esittää koron nostamista maksutaseen tasapainottamiseksi
 - myöntää venäläisten setelien painavan Suomen Pankin setelien kurssia



EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Ruplan kurssi 1853-1860



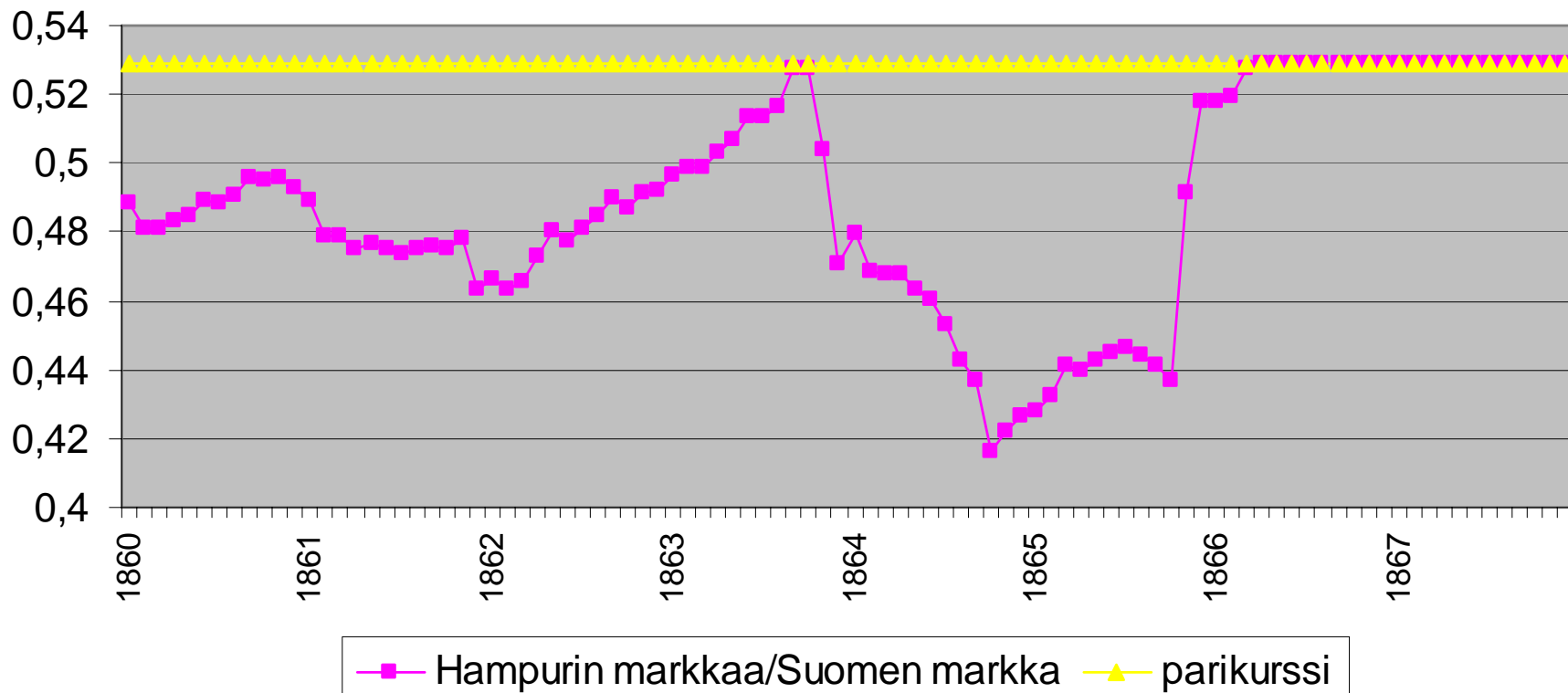
Snellmanin rahapolitiikka 1860-luvun vaikeina vuosina

- Litteraturbladissa 1862 kritisoi Suomen Pankin luottopolitiikkaa liian löysäksi, yhteen sopimattomaksi hopeakannalle paluun kanssa
- Viivyyttää Suomen Pankin siirtymistä säätyjen alaisuuteen
- Joulukuussa 1864 saa Pietarissa neuvoteltua ratkaisun, joka lopettaa seteliruplan vastaanottopakon, mutta aiheuttaa n. 17% revalvaation
- Lausunnossa Senaatin talousosastossa kesällä 1865 arvioi hintojen sopeutuvan uutta rahan arvoa vastaavaksi noin puolessa vuodessa (siksi ruplan arvon alenemista ei tarvitsisi korvata Venäläiselle sotaväelle)
- Seuraavina vuosina ajaa tiukkaa luotonantopolitiikkaa hopeavarannon suojelemiseksi



EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Suomen markan vakauttaminen 1865





EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Nälkävuodet ja Snellmanin ero

- 1867 pahin 1860-luvun suurista katovuosista: noin 130.000 ihmistä kuolee nälkään ja tauteihin
- Snellman lykkää aputoimia syksyyn
- Suomen Pankki vapaasti luotottamaan viljan tuontia syyskuussa 1867; ulkomainen laina
- Häätäaputyöt ensisijainen toimi nälän torjumiseksi
- Senaatissa kiista Pietarin radan lainasta, jota Snellman vastustaa
- Snellman joutuu eroamaan senaattorin virasta (ensin 3kk virkavapaa, sitten ero 15.7.1868)
- Rahareformin ja nälkäkriisin yhteys?

Periaatekeskustelua vuoden 1867 valtiopäivillä

- Suomen Pankki luovutetaan säätyjen vastuulle
- Valtiopäivillä ehdotuksia pankin toimintaperiaatteiden muuttamiseksi joustavamman luotonantopolitiikan suuntaan
- Kritiikkiä rahauudistuksen toimeenpanotavasta
- Snellmanin lausunto pankkivaliokunnan mietintöön:
 - torjuu jälkikäteen ajatukset raharealisaatiosta (devalvaatiosta)
 - setelien lunastus alle nimellisarvonsa hyödytön
 - velkojen devalvointi olisi ollut väärin
 - markan ja hoperuplan välinen yhteys poliittisesti välttämätön
 - puolustaa 7/15 katemääräyksen säilyttämistä
 - puolustaa Suomen Pankin säilyttämistä valtiolla

Ehdotus Venäjän rahalaitoksen uudistamiseksi

- Vuonna 1866 Snellman laati valtiovarainministeri von Reuternin pyynnöstä ehdotuksen Venäjän rahajärjestelmän uudistamiseksi
- Ehdotus osoittaa hänen rahapoliittisen ajattelunsa kehittyneen
 - pragmaattiseen suuntaan
 - ajan virtauksia seuraten
- Esittää varauksia valtiovarainministeri Mihail Reuternin viennin edistämiseen perustuvaa vakauttamisohjelmaa kohtaan
- Ehdottaa 20% devalvaatiota
- Osakeyhtiömuotoinen setelipankki, erotettava valtiokassasta
- Pankilla setelinantomonopoli
- Setelikatteen kontingenttijärjestelmä Englannin tapaan



EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

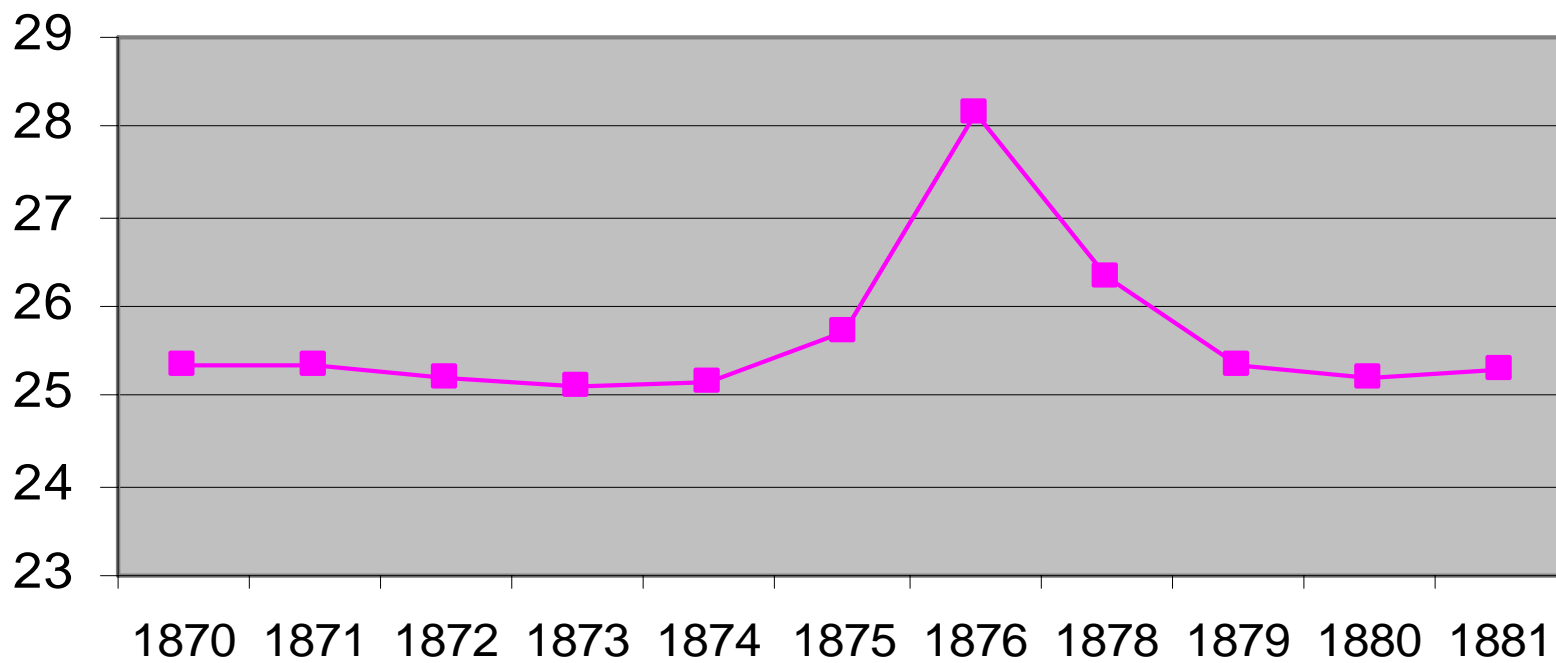
Snellman ja kultakantakysymys

- Kultakanta alkaa levitä Euroopassa 1870-luvulla
 - Saksa ja Ruotsi 1873
 - hopean arvo putoaa suhteessa kultaan
- Snellman puuttuu asiaan 1876 kuiistassa Yrjö-Koskisen kanssa
 - kannattaa kultakantaa
 - vastustaa ajatusta määritellä kultamarkka Ranskan frangia vastaavaksi, ehdottaa kulta-arvon johtamista uudistushetken markkinakurssista
- Torjuu vertailun vuoden 1865 rahauudistuksen periaatteeseen



EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Punnan kurssi



—■— markkaa/punta



EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Snellman ja kultakantakysymys II

- Snellman valtiopäivillä 1877:
 - vastustaa bimetallijärjestelmän logikkaa; valtiolla ei oikeutta päättää kullan ja hopean arvosuhteesta
 - vastustaa edelleen frangin ottamista markan malliksi
- Kultakannan toteuduttua Morgonbladetissa:
 - kultakanta lupaa suurempaa vakautta (kuin hopea)
 - ”pääasia: kultakanta pian voimassa kaikissa Euroopan maissa, niin että (...) maamme raha ei jää muita huonommaksi”
 - valittaa yhä rahan arvon korotusta kultakantauudistuksen yhteydessä: ”puuttumista omistusoikeuteen”



EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Snellmanin rahapoliittinen linja?

- Keskeiset kysymykset:
 - suhtautuminen devalvaatioihin/revalvaatioihin
 - voidaan katsoa muuttuneen, ei itse myöntänyt tätä
 - suhtautuminen setelipankin asemaan
 - muuttui valtiokeskeisempään suuntaan
 - suhtautuminen metallikantaan
 - pysyi jyrkkänä metallirahan kannattajana
 - suhtautuminen rahajärjestelmän kansainväliseen yhteyteen
 - piti integraatiota tärkeänä, jopa Venäjän yhteyden kustannuksella